

Ägersgöls skola

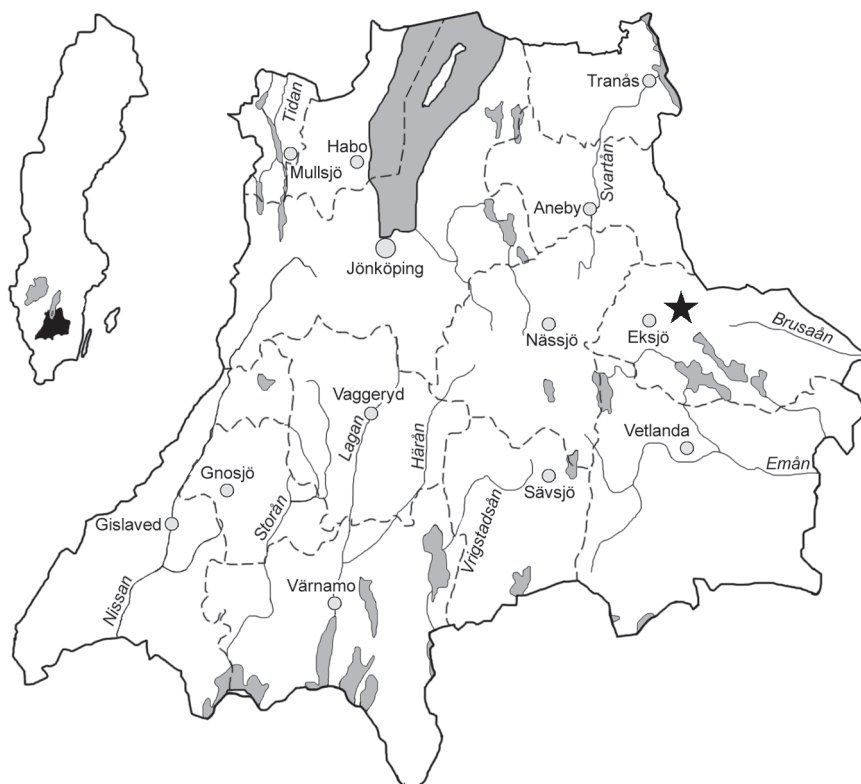
Antikvarisk medverkan i samband med
invändigt måleri

*Hults socken i Eksjö kommun,
Jönköpings län*

Ägersgöls skola

Antikvarisk medverkan i samband med
invändigt måleri

Hults socken i Eksjö kommun,
Jönköpings län

Rapport: Margaretha Engstedt. Foto: Anders Franzén, Margaretha Engstedt
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

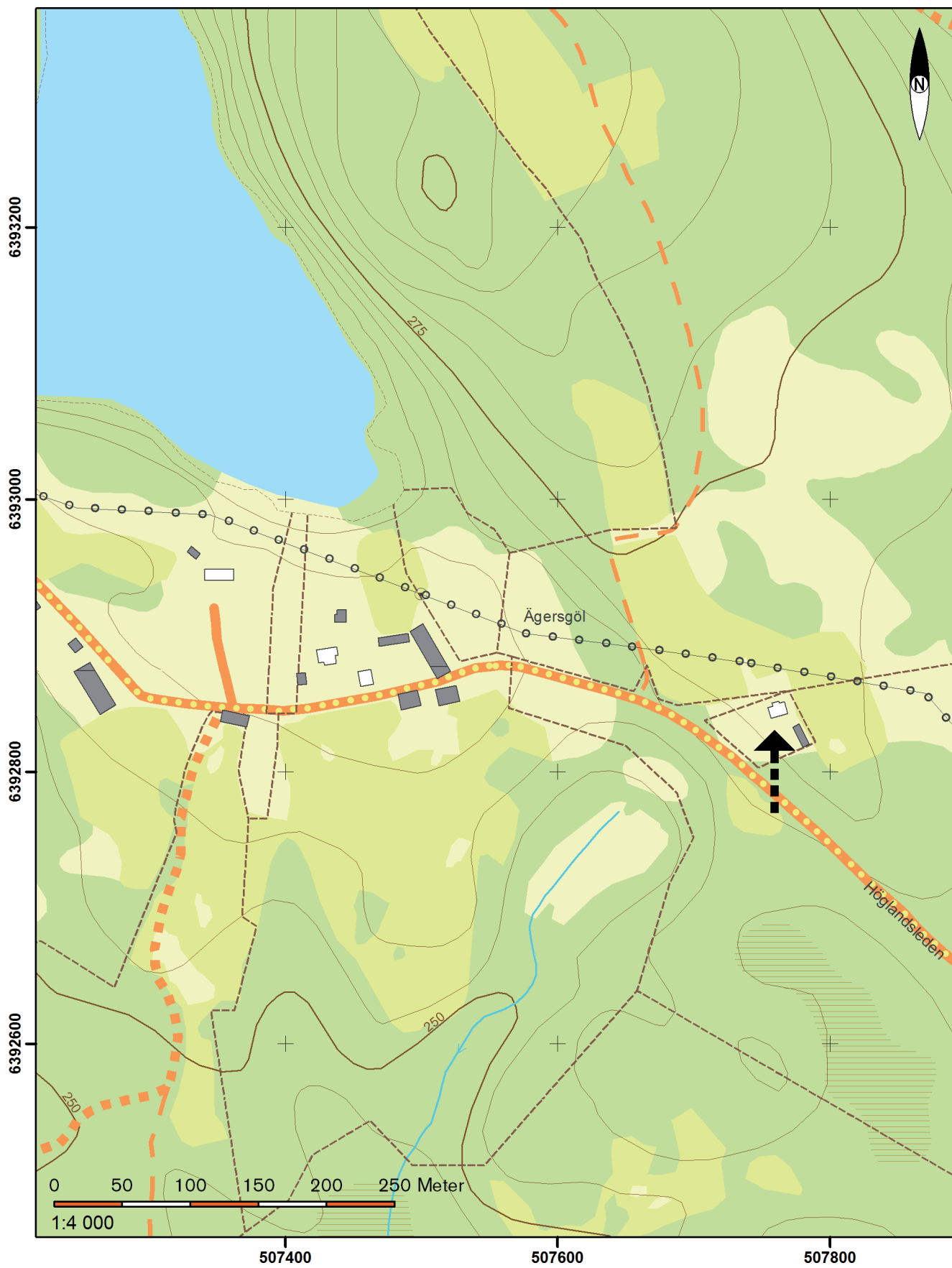
Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2014

Innehåll

Inledning.....	5
Syfte	5
Historik.....	5
Före restaurering.....	6
Omfattning och vidtagna åtgärder.....	8
Skolsalen.....	8
Omklädningsrum	9
Tamburen	10
Trapphus	10
Sammanfattning.....	11
Administrativa uppgifter.....	11
Referenser.....	11
Tryckta källor och litteratur	11

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Skolbyggnaden är uppförd i en och en halv våning med farstukvistar mot söder och öster och en källarnedång mot väster.

Inledning

Ägersgöl skola är byggnadsminne sedan år 2000. Den uppfördes under 1910-talet och är idag en av länets bäst bevarade skolbyggnader från nämnda tidsperiod.

Länsstyrelsen lämnade i beslut den 5 december 2013 bidrag till invändiga restaureringsåtgärder i skolbyggnaden. Beslutet stadgar att arbetena skall följas av antikvarisk medverkan. För denna medverkan har byggherren anlitat antikvarie Anders Franzén vid Jönköpings läns museum. Föreliggande rapport, som skrivits av antikvarie Margaretha Engstedt, sammanfattar vad som framkom vid arbetena. Arbetena utfördes under 2013.

Syfte

Åtgärderna i denna restaureringsetapp av Ägersgöl skola har varit att invändigt restaurera skolsal, omklädningsrum, entré och trapphall. I dessa rum har tak, väggar, golv och övriga snickerier åtgärdats. Utgångspunkten för arbetena har varit den beskrivning som upprättades i oktober 2009, men med vissa förändringar.

Den antikvariska medverkan syftade bl.a. till att ge råd angående detaljlösningar och att dokumentera utförda arbeten.

Historik

Efter folkskolans införande år 1842 skedde en kontinuerlig utbyggnad av skolväsendet och mot slutet av 1800-talet blev för ändamålet särskilt uppförda skolhus allt vanligare. Efter hand fick även socknarnas mer perifera delar särskilda skolhus. I nuvarande Eksjö kommun uppfördes flera skolhus under sent 1800-tal, särskilt i kyrkbyarna.

Skolsalen före restaurering.

En bit in på 1900-talet skedde en ytterligare utbyggnad som t ex Bruzaholms skola (1911), Hjaltevads skola (1911 och identisk med skolan i Bruzaholm), kyrkskolan i Mellby (1912) och Bellö småskola (1914). I Hults socken skedde en nästa samtidig utbyggnad av skolor i kyrkbyn Hult (1914), Nödjuhult (1915), Östraby (1914) och Ägersgöl (1915), varav de tre senare är uppförda efter samma ritningar. Exempelen visar att man inom en socken gärna valde snarlika ritningar vid uppförandet av sina skolhus.

Man kan anta att lokala byggmästare ofta anlätades för att uppgöra dessa ritningar. Staten publicerade även standardiserade normalritningar för ändamålet. Stockholmsarkitekterna Folke Zettervall och Georg A Nilsson var ett par av de arkitekter som upprättade sådana normalritningar på 1910-talet. Vad gäller skolan i Ägersgöl och dess tvillingar anses byggmästarna Edvard och David Fredricson i Hult vara upphovsmännen.

Ägersgöls skolan nyttjades för sitt ändamål till 1939. Byggnaden är i dag privatbostad varav den övre våningen är uthyrd som lägenhet och den nedre våningen står outhyrd. Skolbyggnaden, uthuset och skoltomten skyddas genom en byggnadsminnesförklaring sedan år 2000.

Under 1999 genomfördes en fasadrenovering av byggnaden och takomläggning 2001. Under 2007 och även 2008 genomfördes ommålning av byggnadens fönster.

Före restaurering

Skolbyggnaden är uppförd av plank i 1½ våning med farstukvistar mot söder och öster och en källarnedgång mot väster. Fasaden är klädd med stående och liggande fasspontpanel som målats med Falu rödfärg. Fasadens foder, knutar och vindskivor är målade i vit kulör. Flertalet fönster är av fyrluftstyp med högt placerad tvärpost med tät spröjsning. Byggnaden har ett brutet sadeltak belagt med

Skolsalens tak inför arbetena. En våd är helt borttagen och andra delar av pappspänningen hade skador i form av fuktfläckar och sprickor. Väggarnas överdel är också pappspänd. Väggarnas nedre del är klädd med stående spontpanel.

tegel. Byggnaden vilar på en sockel av huggen granit. Trappan till huvudingången är av huggen granit medan trappan till sidoingången är av gjuten betong.

Beskrivning av de rum som berörs av den genomförda restaureringen görs under rubriken "Omfattning och vidtagna åtgärder".

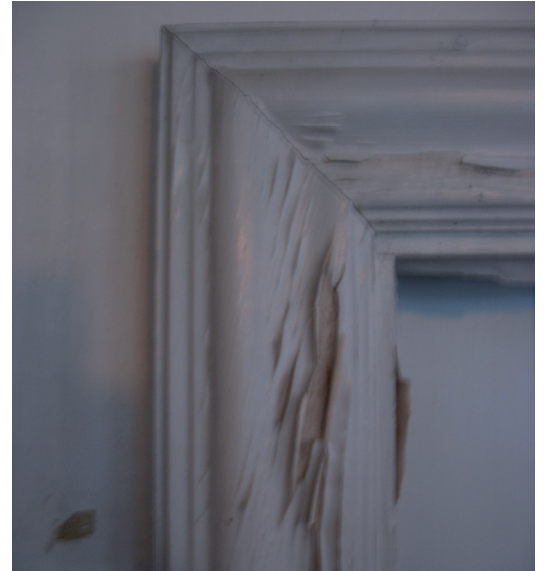

I skolsalens tak byttes endast de partier där pappnaden saknades eller var skadad.

Ovan: I omklädningsrummet hade panelen ett skikt av linoljefärg i ljusblått inför ommålningen.

Nedan: Dörren mot skolsalen och tamburen hade samma måleribehandling som vägghpanelen, men var målad i ljus blåvit kulör.

I omklädningsrummet finns tvättställ m.m.

Omfattning och vidtagna åtgärder

Åtgärderna berörde invändiga restaureringsåtgärder för bl.a. skolsal, omklädningsrumtambur och trapphall. Restaureringsåtgärderna var följande:

Skolsalen

Väggarnas nedre del är klädd med spontpanel med linoljefärgsmålning i guldocker. Större delen har pärlspont, medan ett parti vid ugnen är utbyggt och försett med fasspontpanel. Panelerna tvättades, skrapades, grundades, lagningspacklades, slipades och målades två gånger med linoljefärg. kulören var lika den befintliga: 4A-94 Guldocker, STCLES 94). Vid ommålningen användes samma kulör som befintligt, dvs det som bedömdes vara originalkulören. Dörren målningsbehandlades som väggpanelen och målades i befintlig kulör: 7A-786+98 (grön umbra 786 + bensvart 98). Även denna kulör bedömdes vara original. Ugnens utsida slipades lätt med slipsvamp och oljades.

Den stora skolsalen efter ommålningen.

Väggarnas överdel är pappspända med liggande våder liksom taket. Taket har våder om ca 150 cm. En våd över lärarens podium är bortriven och fuktfläckar förekommer på övrig papp. Den befintliga takpappen tycks inte vara den ursprungliga, utan den har bytts någon gång. All papp är limfärgsmålad.

Ny papp sattes upp över podiet och längst bort över den motsatta väggen. Väggpappen på den östra väggen bevarades helt i original eftersom den var i acceptabel kondition och eftersom man i annat fall måste demontera elledningarna. Vad gäller taket gjordes under pågående restaurering en justering av färgtypen. Ursprungligen var det tänkt att pappen skulle grundas med en mager alkydfärg och därefter strykas två gånger med limfärg. Ett alternativ var att istället använda helmatt alkydfärg genomgående. Detta innebar visserligen att man skulle frångå det ursprungliga materialvalet, men att man istället skulle åstadkomma en stabilare och tåligare pappspänning. Byggnadens uppvärmning varierar och därmed också luftfuktigheten, vilket är ogynnsamt för pappen. Genom att inte använda limfärg bedömdes pappen bli tåligare. All färg penselströks.

Ventilen till skorstenen rengjordes och målades med silverfärg. Golvet skurades rent med såpa.

Omklädningsrum

Taket i omklädningsrummet är inte bevarat i originalutförande, utan i stället omspikat utan spikremсор. Man har i stället valt att fästa pappen med sick-sack-spikning vid kanterna (kanske på 1940-talet), så att taklisten inte har behövt demonteras vid den senaste ompappningen. Hela pappen kunde bevaras och restaureringen omfattade därför bara ommålning på samma sätt som i skolsalen.

Väggarnas nedre del är klädd med stående spontpanel. Panelen har ett skikt av linoljefärg i ljusblått, som bedömdes vara det äldsta täckmålningsskiktet, även om det eventuellt inte tillkommit från början. Panelerna och klädhängarna tvättades, skrapades, grundades,

Den stora kaminen i skolsalen.

Antikvarie Bo Ejenfors, länsstyrelsen, besiktigar resultaten.

Hatthyllorna i omklädningsrummet har konsoler med olika figursågning.

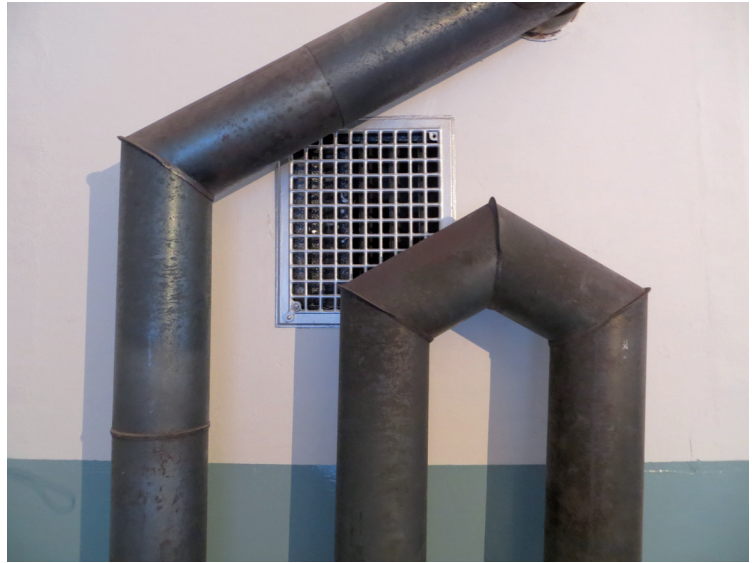

Ovan: Panelerna i omklädningsrummet tvättades och skrapades och målades med linoljefärg (NCS S 3020-B30G). Dörrarna målades i befintlig ljus blåvit kulör.
Höger: Ventilgallret i skorstenen målade i silverfärg.

slipades samt målades två gånger med linoljefärg i blå kulör (NCS S 3020-B30G). Vid arbetena upptäcktes att hatthyllornas konso-
ler har olika figursågning. Vaskens utsida målades i samma kulör.

Dörren (foder, karm och dörrblad) mot skolsalen och tamburen fick samma måleribehandling som väggpanelen, men målades i ljus blåvit kulör. Dörren målades i befintlig kulör: 7A-786+98 (grön umbra786+bensvart 98).

Vid ventilen på den västra väggen var putsen skadad. Skadan lagades med ny puts. Golvet skurades rent med såpa.

Tamburen efter ommålningen.

Tamburen

Tamburens tak utgörs av pärlspontpanel som målades om i den befintliga vita kulören. Väggarna är klädda med stående spontpanel. Panelen hade ett skikt av linoljefärg i ljusblått och däröver ett skikt av beige alkydfärg. Allt tyder på att panelen varit omålad en längre tid och målats senare i beige kulör, troligen på 1930- eller 40-talet, och sedan målats om i sen tid i ljusblått.

Kulören valdes enligt lika det första målnings-skiktets: NCS S 3020-B30G. Här ändrades således färgsättningen till ett äldre skede. Att en NCS-beteckning valdes här berodde på att linoljefärgslikaren saknade en snarlik kulör.

Trapphus

Taket, som är klätt med pärlspontpanel, målades i vit kulör. Väg-
garna är klädda med stående panel. Panelerna tvättades, skrapades,
grundades, slipades och målades två gånger med linoljefärg. Kulören
blev lika befintlig ljusblå: A-264 (Verona grönjord 264).

Sammanfattning

Projektet innebar att skolhuset återfick större delen av sitt ursprungliga utseende i bottenvåningen och övre hallen. Äldre material användes genomgående med undantag för pappmålningen. Där valdes alkydolfärg genomgående i stället för limfärg för att säkerställa det tekniska bevarandet.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 334-10476-09
 Länsstyrelsens beslutsdatum: 2012-04-03
 Jönköpings läns museums dnr: 206/12, 345/05
 Beställare: Bernt Larsson, Cronulla, Australien
 Entreprenör: Bilkers Måleri AB
 Rapportansvarig: Margaretha Engstedt
 Antikvarisk medverkan: Anders Franzén
 Län: Jönköpings län
 Kommun: Eksjö kommun
 Socken: Hult socken
 Församling: Hult

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor och litteratur

Sveriges bebyggelse. 1952. Uddevalla

Vänster: Trapphusets övre del med trappbalustraden.
 Ovan: Trapploppet inför ommålningen.

Byggnadsvårdsrapport 2014:10
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM